

Mirovne snage i mirovne operacije Ujedinjenih nacija

General-major u penziji dr *MILAN JOVANOVIĆ*

Pakt Društva naroda radi očuvanja međunarodnog mira i bezbednosti predviđao je pored mirnog rešavanja sporova i mogućnost preduzimanja ekonomskih, političkih i vojnih sankcija. Međutim, u toku postojanja Društva naroda nisu preduzimate vojne sankcije koje su njime predviđene.

Prema Povelji OUN Savet bezbednosti ako ne uspe da reši neki međunarodni spor mirnim putem ili preduzimanjem privremenih mera i sankcija (ekonomskih, političkih) može saglasno ciljevima i načelima glave I i člana 42. Povelje preduzeti i vojne mere. Za sprovođenje tih mera predviđa se formiranje međunarodnih oružanih snaga UN, radi čega su sve članice UN obavezne da na poziv Saveta bezbednosti stave na raspolaganje svoj vojni kontingent (član 43. Povelje). Mirovne snage imaju sve imunitete i privilegije predviđene za Ujedinjenje nacije, a za njihov sastav potrebna je saglasnost zemalja u sporu (sukobu).

Mirovne snage su radi izvođenja akcija na očuvanju međunarodnog mira i bezbednosti najčešće bile organizovane kao posmatračke grupe UN i međunarodne oružane snage Ujedinjenih nacija.

Dodela Nobelove nagrade za mir za 1988. godinu Mirovnim snagama Ujedinjenih nacija (UN) i postavljanje generala JNA za komandanta tih snaga za Iran i Irak, izazvala je u našoj zemlji, a naročito u Armiji, posebno interesovanje za tu aktivnost UN. Mirovne operacije UN počinju odmah po završetku II svetkog rata. Prethodna međunarodna organizacija – Društvo naroda, koja je bila osnovana posle I svetskog rata i trajala do početka II svetskog rata, u tom pogledu nije imala tradicija.

Radi očuvanja međunarodnog mira i bezbednosti, Pakt Društva naroda predviđao je kao obaveznu – proceduru mirnog rešavanja sporova, s mogućnošću preduzimanja ekonomskih, političkih i vojnih sankcija. U slučaju napada neke zemlje na drugu, smatra se da je time počinjen akt agresije. U tom slučaju Savet Društva naroda mogao je preporučiti vladama država-članica primenu vojnih sankcija protiv agresora, međutim, nije postojala obaveza njihovog učešća u vojnim sankcijama. Države koje bi se odlučile na

preduzimanje tih sankcija činile bi to individualno ili u koaliciji. Bila je, takođe, predviđena i mogućnost da se za tu koaliciju formira jedinstvena komanda Društva naroda, ako bi na to pristale države koje su angažovane u vojnoj akciji. Međutim, u toku postojanja Društva naroda nisu preduzimate vojne sankcije, predviđene Paktom.

NAČIN FORMIRANJA MEĐUNARODNIH ORUŽANIH (MIROVNIH) SNAGA UJEDINJENIH NACIJA

U slučaju nekog međunarodnog spora Poveljom UN se predviđa prvo, postupak za mirno rešavanje tog spora, i to: putem pregovora, ankete, posredovanja, izmirenja, arbitraže, sudskog rešavanja, posredovanja preko regionalnih ustanova ili nekim drugim mirnim načinom. Savet bezbednosti će, kad to smatra potrebnim, pozvati strane u sporu da ga reše na jedan od navedenih načina. Međutim, ako se u tome ne uspe i otpočinu sukobi, Povelja UN predviđa postupak Saveta bezbednosti zbog ugrožavanja (narušavanja) mira ili napada (agresije) – glava VII Povelje. Savet, da bi sprečio pogoršanje situacije, može prvo preduzeti neophodne privremene mere, a zatim ekonomske i političke sankcije, kao na primer: delimičan ili potpun prekid ekonomskih odnosa, prekid železničkih, pomorskih, vazduhoplovnih, PTT, radiografskih ili drugih veza, kao i prekid diplomatskih odnosa od strane država članica.

Međutim, ako Savet bezbednosti oceni da nijedna od tih mera nije dovoljna ili nije adekvatna, može, dalje, saglasno ciljevima i načelima navedenim u glavi I i članu 42. Povelje preduzeti vojne mere, tj. može »preduzeti svaku meru vazduhoplovnim, pomorskim ili suvozemnim oružanim snagama, koja je nužna radi održanja ili uspostavljanja međunarodnog mira i bezbednosti. Takva mera može sadržavati demonstracije, blokadu i druge operacije vazduhoplovnim, pomorskim i suvozemnim snagama članica UN«. Za sprovođenje ovih mera Povelja predviđa formiranje međunarodnih oružanih snaga UN. Članom 43¹ Povelje,

¹ Član 43. Povelje UN glasi:

»1. U cilju da doprinesu održanju međunarodnog mira i bezbednosti svi članovi Ujedinjenih nacija se obavezuju da Savetu bezbednosti, na njegov zahtev, i u skladu sa posebnim sporazumom ili sporazumima, stave na raspolaganje oružane snage, pomoć i olakšice, uključujući tu i pravo prolaza, koji su potrebni radi održavanja međunarodnog mira i bezbednosti.

svi članovi UN se obavezuju da Savetu bezbednosti, na njegov poziv, stave na raspolaganje svoj kontingent oružanih snaga, pruže pomoć i daju razne olakšice, radi preduzimanja vojne akcije. Sa svakom članicom ili grupom članica, koja daje oružane snage ili pruža drugu vojnu pomoć, Savet bezbednosti, odnosno generalni sekretar u ime Saveta, zaključuje sporazum kojim se podrobno reguliše njihov status i ovlašćenja. Zaključeni sporazum treba da bude ratifikovan u zemlji na koju se odnosi. Za preduzimanje vojnih mera nije potrebna saglasnost zemalja u sukobu.

Radi izrade vojnih planova o upotrebi oružanih (mirovnih) snaga i druge pomoći Savetu bezbednosti, ustanovljava se Komitet vojnog štaba, koji sačinjavaju načelnici generalštabova oružanih snaga zemalja stalnih članica Saveta ili njihovi predstavnici. Komitet je odgovoran Savetu za strategijsko rukovođenje međunarodnim oružanim snagama.

Dok je Paktom Društva naroda bilo predviđeno da Savet bezbednosti u slučaju sukoba ili agresije, na osnovu jednoglasne saglasnosti zemalja-članica, može dati samo preporuku o preduzimanju vojnih sankcija, dotle po sistemu kolektivne bezbednosti iz Povelje UN za potrebe vojne akcije unapred se organizuju i pripremaju oružane snage od nacionalnih kontingenata koje se obavezno stavljaju na raspolaganje Savetu bezbednosti, na njegov zahtev (poziv). Ali i za to je potrebna saglasnost svih stalnih članova Saveta bezbednosti UN. Međutim, zbog njihove nesaglasnosti UN nisu ostvarile tako zamišljen sistem kolektivne bezbednosti. Komitet vojnog štaba koji je formiran 1946. godine već iduće godine je podneo predloge o mogućnostima i načinu formiranja međunarodnih oružanih snaga, o njihovom sastavu i načinu komandovanja i dr. Ali, već prilikom razmatranja ovih pitanja nastala su razmimoilaženja među stalnim članovima Saveta bezbednosti, a posebno između SAD i SSSR. Pošto ta razmimoilaženja nisu otklonjena, Savet bezbednosti je 1947. godine, konstatovao da se ne može postići ni načelan, opšti sporazum o međunarodnim oružanim snagama. Posle toga nije više bilo značajnijih poku-

2. Takav sporazum ili sporazumi odrediće brojno stanje i rodove oružanih snaga, njihov stepen pripravnosti i opšti raspored, kao i prirodu olakšica i pomoći koje se imaju pružiti.

3. Taj sporazum biće predmet pregovora koji će se povesti što pre, na inicijativu Saveta bezbednosti. Oni se zaključuju između Saveta bezbednosti i grupe članova i moraju biti ratifikovani od strane država potpisnica, saglasno njihovim ustavnim postupcima.

šaja za stvaranje međunarodnih oružanih snaga UN, kako ih u sistemu kolektivne bezbednosti predviđa pomenuti član 43. Povelje UN.

Međutim, razni sporovi i sukobi između država posle II svetskog rata uslovili su da UN, kao svetska organizacija za očuvanje mira i bezbednosti iznađe mogućnosti za preduzimanje i nekih vojnih akcija u slučaju neuspeha u mirnom rešavanju spora. Savet bezbednosti je odlučio da, polazeći od miroljubivih ciljeva i načela navedenih u glavi I Povelje i članu 42. Povelje koji mu daju pravo da i vojnim snagama preduzima mere radi očuvanja mira, formira prvo vojne posmatračke grupe, a kasnije i vojne jedinice, koje je u saglasnosti sa stranama u sporu, upućivao da bi posredovali u očuvanju ili uspostavljanju mira. Te grupe i jedinice pri formiranju imenovane su kao: komisije, komiteti, misije, posmatračke grupe, privremene vojne snage UN, vojne snage za hitne potrebe i dr. No, bez obzira na njihov naziv i sastav, one su bile u funkciji mira, pa je uobičajeno da se nazivaju – mirovnim snagama UN, a oblici njihovog delovanja – mirovnim operacijama. S obzirom na to da odkad su formirane kao vojne jedinice nose plave šlemove, imaju popularan naziv »plavi šlemovi« (The blue Helmets).

Kad je reč o načinu i osnovi angažovanja UN u mirovnim operacijama, treba pomenuti i mogućnost njihovog angažovanja po posebnoj rezoluciji Generalne skupštine UN »Ujedinjeni za mir«. Po Povelji Savet bezbednosti je nadležan, uz saglasnost svojih članova, da donosi odluke u vezi sa očuvanjem međunarodnog mira i bezbednosti, dok Generalna skupština nema takva ovlašćenja. Međutim, predstavnici velikih sila u Savetu bezbednosti, često su koristili pravo »veta«, čime su blokirali donošenje odluka značajnih za mir i bezbednost u svetu. Zbog toga je na inicijativu SAD i drugih zapadnih zemalja, a povodom sukoba Severne i Južne Koreje – 1950. godine, Generalna skupština donela rezoluciju, kojom se ona (skupština) ovlašćuje da »kad Savet bezbednosti nije u mogućnosti da vrši svoju glavnu odgovornu dužnost za održavanje međunarodnog mira i bezbednosti zbog toga što ne postoji jednoglasnost njegovih stalnih članova, u svakom slučaju kad se pojavi pretnja i povreda mira ili akt agresije, ako je to potrebno, preporuči državama članicama preduzimanje odgovarajućih kolektivnih mera, a u slučaju postojanja pov-

rede mira ili akta agresije preporučice upotrebu oružanih snaga, da bi održala i uspostavila međunarodni mir i bezbednost».

SSSR osporava legalnost ove rezolucije Generalne skupštine UN, polazeći od toga da je po Povelji UN za očuvanje mira isključivo nadležan Savet bezbednosti. SAD i drugi na Zapadu smatraju da u slučaju njegove neefikasnosti da obavlja tu svoju primarnu funkciju, Generalna skupština ima pravo i dužnost da preuzme staranje o međunarodnom miru i bezbednosti. O tome je vođena polemika duže vreme, ali su obe strane ostale pri svojim stavovima. Iz te široke polemike mogao bi se izvući zaključak da politički razlozi idu u prilog pomenutoj rezoluciji, dok je pravna argumentacija (koju ističe SSSR) pretežno protiv nje. No, bez obzira na osporavanje ove rezolucije, njena primena u korejskom ratu postala je realnost.

Postojali su prigovori na osnovanost i legalnost i nekih drugih akata i akcija UN, koji su se uglavnom zasnivali na političkim razlozima i interesima. Međutim, već duže vremena dominira shvatanje da je za organizovanje i sprovođenje mirovne operacije UN potrebna: a) podrška međunarodne zajednice, a posebno stalnih članova Saveta bezbednosti; b) saglasnost strana u sporu, odnosno u sukobu za tu operaciju; c) da su oružane (mirovne) snage pod komandom UN; d) neupotrebljavanje oružane sile, osim u samoodbrani, i e) nepristrasnost mirovnih snaga u obavljanju svoje misije.

SASTAV I STATUS MIROVNIH SNAGA UJEDINJENIH NACIJA

Mirovne snage su, po pravilu, sastavljene od predstavnika, odnosno pripadnika vojnih jedinica više zemalja članica UN. Posmatračku grupu (misija, komisija, komitet) pretežno sačinjavaju oficiri, a ako se formira vojna jedinica ona je najčešće sastavljena od vojnika i oficira. Za sastav grupe ili jedinice, a posebno za starešinu, potrebna je saglasnost zemalja u sporu ili sukobu i zemalja kojima ta lica pripadaju. Najčešće, vojna lica određuje svaka država. U sastavu mirovnih snaga, po pravilu, ne učestvuju lica ni kontingenti stalnih članova Saveta bezbednosti. Izuzetak je

učinjen za sastav mirovnih snaga u Kipru, u kojima učestvuje i vojna jedinica iz Velike Britanije.

S obzirom na to da su posmatračke grupe, komisije, misije, vojne jedinice i druge mirovne snage UN – pomoćni organi UN, one imaju pravo na sve njene privilegije i imunitete koji su predviđeni i priznati međunarodnom konvencijom o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija, iz 1946. godine. Po pravilu Generalni sekretar UN zaključuje sporazum sa vladama (vlastima) zemalja na čijoj će se teritoriji nalaziti posmatrači ili oružane snage UN, kojim se bliže uređuje njihov status.

Privilegije i imuniteti se, pre svega, sastoje u tome da su prostorije i vojni logori mirovnih snaga nepovredivi od teritorijalnih vlasti i pod kontrolom su starešine grupe, odnosno oružanih snaga. Mirovne snage u skladu sa sporazumom koji zaključio generalni sekretar, imaju povlastice ili su oslobođene od carina, oporezivanja i sličnih obaveza na teritoriji na kojoj se nalaze.

Pripadnici mirovnih snaga UN dužni su da poštuju zakone i druge propise zemlje u kojoj se nalaze ali, po pravilu, podležu krivičnoj jurisdikciji svojih država. Za civilne (građanske) sporove nadležni su teritorijalni sudovi, osim za pitanja nastala u vezi sa vršenjem službe.

Komandant mirovnih snaga, odnosno posmatračke grupe je zajednički starešina svih kontingenata mirovnih snaga, međutim, njegova naređenja se daju i izvršavaju preko starešina nacionalnih kontingenata. Nacionalni kontingenti primenjuju propise svoje armije, odnosno zemlje, a pripadnici mirovnih snaga disciplinski odgovaraju svojim starešinama. Međutim, komandant može, radi efikasnog obavljanja službe i izvršavanja zadataka donositi pojedina pravila koja bi bila zajednička za sva lica u sastavu mirovnih snaga. Ima primera da komandant mirovnih snaga obrazuje vojnu policiju, koja se stara o redu na teritoriji gde se mirovne snage nalaze. U težim slučajevima, vojna policija ima pravo i privođenja pripadnika oružanih snaga.

Za nastale telesne povrede ili smrt, pripadnici mirovnih snaga, odnosno njihove porodice imaju pravo na naknade po propisima svoje zemlje i UN.

ANGAŽOVANJE MIROVNIH SNAGA UJEDINJENIH NACIJA

Sagledavanjem konkretnih akcija mirovnih snaga u raznim delovima sveta stvara se potpunija i celovitija slika o delovanju UN na očuvanju međunarodnog mira i bezbednosti. Radi izvođenja tih akcija mirovne snage su najčešće bile organizovane kao: posmatračke grupe UN i Međunarodne oružane snage UN.

a) *Posmatračke grupe*

1. *Komitet za dobre usluge u Indoneziji*. – Komitet je obrazovan 1947. godine, sa zadatkom da posreduje u neprijateljstvima između holandske vojske i Indonezije, a kasnije da prati povlačenje holandskih trupa iz Indonezije. Komitet je imao 68 posmatrača koje su dali konzulati šest država u Bataviji, pa je zato nazvan »konzularni«.

2. *Specijalni komitet za Balkan*. – Ovaj komitet je ustanovljen 1947. godine da bi ispitao optužbe Grčke protiv Albanije, Jugoslavije i Bugarske o njihovom mešanju u njene unutrašnje poslove, odnosno da pomažu Markosove ustanike. Komitet je imao svoje posmatrače na sve tri severne granice Grčke. Posmatrači su bili iz država tadašnjih stalnih članova Saveta bezbednosti. Polovinom 1947. godine Generalna skupština UN svojom rezolucijom, je ustanovila i Specijalnu komisiju, koja je, pored ostalog, imala zadatak da utvrdi u kojoj meri severni susedi Grčke poštuju preporuke UN o nemešanju. Ta komisija je imala svoje posmatrače iz sedam država. Komitet i Komisija su imali problema u svome radu zbog toga što im Albanija, Jugoslavija i Bugarska nisu dozvoljavale rad na svojoj teritoriji, posmatrači su delovali samo na grčkoj teritoriji.

3. *Komisija za Koreju*. – Ona je 1947. godine formirana kao privremena, a kasnije, 1948, kao Stalna komisija sa zadatkom da nadgleda povlačenje okupacijskih trupa i da posreduje na uspostavljanju jedinstva Koreje. Komisija je imala deset vojnih posmatrača.

4. *Komisija za Palestinu (UNTSO)*. – Generalna skupština je 1948. godine, prvo obrazovala Specijalni komitet za Palestinu, a zatim je taj komitet preimenovan u Komisiju. Savet bezbednosti, kasnije, imenuje i posrednika UN (Šveđanin Bernadot, koji je ubijen pri vršenju ove misije),

kome je bilo dodeljeno 68 vojnih posmatrača. Potom je obrazovana Misija za kontrolu primirja, koja je u svom sastavu imala 300 vojnih posmatrača iz 17 zemalja.

Zbog stalnih sukoba između Izraela i arapskih naroda, ti organi UN nisu ostvarili značajnije rezultate u smirivanju situacije, jer ti sukobi traju i danas.

5. *Posmatračka grupa u Indiji i Pakistanu (UNMOGIP)*. – Ujedinjene nacije još od 1948. godine, putem raznih grupa posreduju i intervenišu u sporu između te dve zemlje, oko Kašmira. Godine 1965. obrazovana je još jedna posmatračka grupa (UNIPOM), koja je imala 38 posmatrača iz devet zemalja.

Spor Indije i Pakistana oko Kašmira traje još od sticanja nezavisnosti tih zemalja i traje do danas. Posmatračke grupe su posredovanjem u sporu znatno uticale na smirivanje situacije u ovom delu sveta.

6. *Posmatračka grupa u Libanu (UNOGIL)*. – U junu 1958. godine, UN su uputile u Liban posmatračku grupu sa zadatkom da kontroliše i sprečava ilegalno ubacivanje lica i oružja u tu zemlju. Međutim, u međuvremenu, situacija u Libanu stalno se pogoršavala. Izbili su sukobi između raznih etničkih i verskih grupa, a nakon toga i intervencije iz Izraela i Sirije. Ujedinjene nacije da bi, koliko je to moguće, ublažile sukobe, šalju tamo mirovne snage (UNIFIL) 1978. godine.

7. *Posmatračka misija u Jemenu (UNYOM)*. – Posle revolucije i uspostavljanja republike, u Jemenu nastaju sukobi na granici sa Saudijskom Arabijom, gde su se sklonili svrgnuti imam i njegove pristalice. Radi sprečavanja dalje eskalacije sukoba na granici tamo je upućena posmatračka grupa od 189 vojnih lica iz 11 zemalja, među kojima i iz Jugoslavije.

Ta grupa je ostvarila značajne rezultate na uspostavljanju mira na granici.

8. *Predstavnici generalnog sekretara UN u Dominikanskoj Republici (DOMREP)*. – Generalni sekretar UN je 1965. godine, uputio u ovu republiku svoje predstavnike da prate situaciju u zemlji posle intervencije SAD. Upućena su po dva predstavnika iz tri zemlje, koji su uspešno izvršili svoj zadatak.

9. *Misija dobre volje u Avganistanu (UNGOMAP)*. – U maju 1988. godine, upućena je u ovu zemlju Misija da pomogne u sprovođenju Ženevskih sporazuma o uspostavljanju

nju mira. Misiju sačinjava 51 lice. Zbog stalnih sukoba između suprotstavljenih strana i mešanja spolja, ova misija nije mogla postići veće rezultate. Odlazak sovjetskih trupa iz Avganistana i sporazum postignut između ustanika stvorio je novu situaciju u toj zemlji.

10. *Posmatračka Misija za Iran i Irak (UNIIMOG)*. – Misija je formirana avgusta 1988. godine, radi nadgledanja primirja između ove dve zemlje i sprečavanja daljih oružanih sukoba. Ima 347 posmatrača iz 26 zemalja, među kojima i iz Jugoslavije a na čelu tih snaga je general-major JNA Slavko Jović.

Posmatračka grupa za sada uspešno izvršava svoj zadatak, dok su rezultati mirnovnih pregovora u Ženevi minimalni.

11. *Posmatračke grupe za Angolu i Namibiju (UNAVEM i UNTAG)*. – Posmatračka grupa u Angoli ima zadatak da prati povlačenje kubanskih trupa. U UN je takođe odlučeno da se pošalju posmatrači i u Namibiju nakon odluke o sticanju nezavisnosti te zemlje radi njenog doslednog sprovođenja. Do sada je poslato 4.650 vojnih lica i 500 posmatrača, ali su potrebe mnogo veće, pa se o tome pregovara. I Jugoslavija je poslala svoj vojni kontingent.

Međutim, situacija u ovom delu Afrike je vrlo složena zbog unutrašnjih sukoba u Angoli i intervencije Južne Afrike u Namibiji. Zahtev za većim brojem posmatrača je zbog toga da bi se sprečilo ometanje ostvarenja nezavisnosti Namibije.

b) *Međunarodne oružane snage*

Prve međunarodne oružane snage UN, koje su upućene u Koreju, formirane su 1950. godine, na osnovu Rezolucije Saveta bezbednosti i Rezolucije Generalne skupštine UN, pod nazivom »Ujedinjeni za mir«, o čemu je bilo reči. Tada je 16 država uputilo svoje kontingente u Koreju, premda je veći deo oružanih snaga bio iz SAD. Na čelu tih oružanih snaga bila je formalno zajednička komanda UN i pod zastavom UN, mada su faktički SAD imale komandu nad njima. Te snage su do primirja (april 1953) dejstvovale na strani Južne Koreje, braneći je od agresije sa severa. Međutim, njima se opravdano osporava da su suštinski imale karakter snaga UN, za šta se navodi više argumenata. Prvo, one faktički nisu bile pod kontrolom i komandom

UN, drugo, nisu bile formirane na osnovu saglasnosti obe strane u sukobu i treće, u obavljanju svoje misije aktivno su primenjivale oružanu silu. Kao razlog više za takav stav, smatra se i to da su rezolucije koje su donete u vezi sa Korejom u UN, usvojene bez učešća SSSR.

Iz tih razloga, međunarodne oružane snage u Koreji se u sadašnjim edicijama UN, a pretežno i u naučnoj i stručnoj literaturi ne tretiraju kao mirovne snage UN u današnjem smislu te reči. U daljem izlaganju prikazaćemo mirovne snage i mirovne operacije UN koje nisu sporne.

1. *Vanredne oružane snage UN u Egiptu (UNEF I i UNEF II)*. Povod za formiranje ovih oružanih snaga je bio napad Izraela, Velike Britanije i Francuske na Egipat 1956. godine, i potonja eskalacija izraelsko-arapskih sukoba. U svom sastavu su imale 13.000 lica iz 17 zemalja, među kojima je bila i Jugoslavija.

Postojao je predlog da snage UNEF I okupiraju područje Sueca i Sinajske pustinje i da tu ostanu dok se ne postigne potpuni sporazum po pitanju Sueca i Palestine, međutim, on nije prihvaćen. U početku su snage UNEF-a bile locirane samo na demarkacionoj liniji, ali su kasnije locirane i dalje od te linije, a indirektan zadatak im je bio da obezbede plovidbu kroz Akabski zaliv.

2. *Oružane snage UN u Kongu (ONUC)*. – Godine 1960. upućene su u Kongo te oružane snage radi smirivanja vojno-političke situacije. Brojale su oko 20.000 lica iz 18 država, među kojima i iz Jugoslavije. Međutim, naša zemlja je, zbog mešanja velikih sila i Belgije u unutrašnje sporove Konga, povukla svoj kontingent krajem 1960. godine. U ovoj zemlji je duže vreme bila vrlo složena unutrašnja situacija. Odnosi između unutrašnjih, kongoanskih strana (Lumumba, Mobutu i dr.), kao i bivših kolonijalnih belgijskih snaga iskomplikovali su se, pa su se u izvesnom smislu i snage UN počele mešati u unutrašnje sukobe.

3. *Oružane snage u Zapadnom Irijanu (UNTEA)*. – Ujedinjene nacije su posredovale oko ove teritorije (ranije Nova Gvineja) između Holandije i Indonezije, jer je Indonezija zahtevala da Holandija napusti i taj deo svog bivšeg kolonijalnog poseda u tom kraju sveta. Ova teritorija je bila stavljena pod vlast UN, koje su tu imale oružane snage od 1.500 lica iz devet zemalja. Bila je pod vlašću UN do 1963. godine.

4. *Oružane snage UN na Kipru (UNFICYP)*. – Ove snage su obrazovane 1964. godine da bi sprečavale sukobe između turske i grčke etničke zajednice na Kipru. Zbog učestalih sukoba na granici 1974. godine, tamo je ustanovljena tampon-zona koju drže snage UN. Ove snage na Kipru broje 2.150 vojnih lica iz osam zemalja.

5. *Posmatračke snage UN za dezangažovanje na Golanu (UNDOF)*. – Ove snage su formirane 1974. godine sa zadatkom da kontrolišu i potpomažu sprovođenje sporazuma o dezangažovanju izraelskih i sirijskih oružanih snaga na toj teritoriji. Broje 1.300 vojnih lica iz četiri zemlje.

6. *Privremene snage UN u Libanu (UNIFIL)*. – Formirane su 1978. godine, radi obezbeđenja povlačenja izraelskih trupa iz Libana i uspostavljanja mira na teritoriji. One broje 5.000 vojnih lica iz devet zemalja. Za Liban su bile formirane i druge snage UN (UNOGIL) čiji je zadatak sprečavanje sukoba. Kao što je poznato, u Libanu su veoma zaostreni sukobi između raznih naoružanih strana, pa je zadatak snaga UN vrlo delikatan. Do sada je u Libanu poginulo 160 pripadnika snaga UN, što pokazuje težinu njihove misije.

Interesantno je da su od svih dosadašnjih mirovnih operacija, samo u njih sedam, učestvovala naoružane vojne jedinice. U mirovnim operacijama poginulo je preko 300 pripadnika oružanih snaga UN. Od navedenih, još je osam tekućih mirovnih operacija. To su: Misija za kontrolu primirja na Bliskom istoku (UNTSO), Oružane snage UN na Kipru (UNFICYP), Posmatračka grupa u Indiji i Pakistanu (UNMOGIP), Posmatračke snage za dezangažovanje na Golanu (UNDOF), Misija dobre volje u Avganistanu (UNGO-MAP), Posmatračka grupa za Iran i Irak (UNIIMOG), Privremene snage u Libanu (UNIFIL) i Posmatračke grupe za Angolu i Namibiju.

Jugoslavija je učestvovala u mirovnim akcijama u Jemenu, Egiptu i Kongu, a sada učestvuje u Iranu i Iraku, Angoli i u Namibiji, dakle na ukupno šest mesta.

Pored unapred navedenih i upućenih mirovnih snaga UN, bilo je predloga da se formiraju ove snage i za druge potrebe, ali predlozi nisu bili prihvaćeni. Postojao je i predlog da se ustanovi stalni rezervni kadar za međunarodne oružane snage, na osnovu pomenute rezolucije »Ujedinjeni za mir« iz 1950. godine. Tom rezolucijom bila je data preporuka da države, saglasno Povelji UN, u okviru

svojih oružanih snaga drže stalno organizovane, obučene i snabdevene vojne jedinice, namenjene da brzo stupe u dejstvo na zahtev UN. Bilo je i predloga da se formira »Legija Ujedinjenih nacija«, koja bi bila posebna i stalna vojna jedinica UN i pod komandom UN, ali ni taj predlog nije bio prihvaćen.

Ujedinjene nacije, kao najveća i najautoritativnija međunarodna organizacija bila je i najčešće angažovana u mirovnim akcijama, ali nije bila jedina. Tu funkciju su ponekad vršile i pojedine regionalne međunarodne organizacije. Tako je na primer, Arapska liga sa svojim mirovnim snagama posredovala između Iraka i Kuvajta 1961. godine; Britanski komonvelth je 1979/80. uspešno mirovno posredovao, kako bi se ostvarila nezavisnost Rodezije; Organizacija afričkog jedinstva angažovala se u sukobu u Čadu 1983. godine, i dr.

*

Rezultati navedenih mirovnih akcija su različiti – negde bolji, a negde slabiji, no može se ipak reći da su uglavnom zadovoljavajući. Uopšte uzev, od UN se mnogo više očekivalo, nego što su one do sada postigle u očuvanju međunarodnog mira i bezbednosti. Da je zaživeo Poveljom predviđeni sistem kolektivne bezbednosti sa međunarodnim oružanim snagama formirani po napred citiranom članu 43. Povelje i Komitetom vojnog štaba, nesumnjivo je da bi rezultati u sprečavanju agresije i očuvanju mira bili znatno veći.

S obzirom na to da su se danas odnosi među velikim silama, a posebno između SAD i Sovjetskog Saveza znatno poboljšali, čini se da je pogodno vreme da se ponovo pokrene pitanje međunarodnih oružanih snaga u okviru sistema kolektivne bezbednosti UN i obrazovanja Komiteta vojnog štaba UN. Najpogodniji inicijator toga u UN, mogao bi biti Pokret nesvrstanosti, odnosno naša zemlja u ime tog pokreta. Naredna konferencija nesvrstanih u Beogradu na jesen ove godine bila bi za to upravo pogodna prilika.

S U M M A R Y

PEACE-KEEPING FORCES AND PEACE-KEEPING OPERATIONS OF UNITED NATIONS

The Pact of the League of Nations, concluded for the purpose of preservation of international peace and security was foreseeing, in addition to peaceful solving of disputes, also the possibility of undertaking of economic, political and military sanctions. During the entire period of existence of the League of Nations, however, no military sanctions foreseen by the Pact were undertaken.

After the UN Charter, in instances where the UN Security Council should not succeed in solving an international dispute in peaceful manner or by undertaking temporary measures and sanctions (economic, political) it is empowered to undertake also military measures, in concordance with aims and principles contained in the Chapter I, Article 42 of the Charter. For the enforcement of these measures is foreseen the formation of international armed forces of the UN, and all member-states of the UN are obligated to put on the disposal of the Security Council, when requested, their military contingent of forces (Article 43 of the Charter). These peace-keeping forces enjoy all immunities and privileges foreseen for the United Nations, while for their composition the approval on the part of states parties to a dispute (conflict) is necessary.

Peace-keeping forces have been for the purpose of carrying out of actions for preservation of international peace and security most usually organized in forms of UN observers' groups or international armed forces of the United Nations.

R É S U M É

LA FORCE INTERNATIONALE DE L'ONU POUR LE MAINTIEN DE LA PAIX ET POUR DES OPERATIONS PACIFIQUES

Le pacte de la Société des nations en vue de sauvegarder la paix et la sécurité internationales prévoyait, outre le règlement pacifique des différends, la possibilité de prendre des sanctions économiques, politiques et militaires. Pourtant, au cours de l'existence de la Société des nations, des sanctions militaires, prévues par celle-ci, n'étaient pas prises.

D'après la Charte de l'ONU, le Conseil de sécurité, conformément aux objectifs et aux principes du chapitre I et de l'article 2/42 de la Charte, peut prendre aussi des mesures militaires au cas où il n'a pas réussi à régler un différend international à l'amiable non plus que par des mesures et sanctions (économiques, politiques) provisoires. L'application de ces mesures prévoit la formation de la force internationale de l'ONU, dans laquelle tous les Etats membres de l'ONU sont tenus de répondre à l'appel du Conseil de sécurité et de mettre un contingent militaire à sa disposition (article 43 de la Charte). La force internationale jouit de l'immunité et de tous les privilèges prévus pour les nations unies, sa composition nécessitant l'accord consenti par les pays en différend (en conflit).

Pour accomplir les actions de sauvegarde de la paix et de la sécurité internationales, la force internationale a été le plus souvent organisée à titre de groupe observateur de l'ONU et en qualité de force armée internationale de l'ONU.

РЕЗЮМЕ

МИРНЫЕ СИЛЫ И МИРНЫЕ ОПЕРАЦИИ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ

Пактом Общества народов, с целью сохранения международного мира и безопасности, наряду с мирным решением споров, предусматривалась и возможность применения экономических, политических и военных санкций. Однако, в течение существования Общества народов военные санкции не предпринимались.

В согласии с Уставом ООН, Совет безопасности, если ему не удастся решить кокой-то международный спор мирным путем или применением временных мер и санкций (экономических, политических) может в согласии с целями и принципами Главы I и статьи 42 Устава ООН предпринимать и военные мероприятия. Для проведения этих мероприятий предусматривается создание международных вооруженных сил ООН, для чего все члены ООН обязаны по приглашению Совета безопасности предоставить ему в распоряжение свой военных контингент (статья 43 Устава ООН). Мирные силы обладают всеми иммунитетами и льготами, предусмотренными для ООН, а для из состава необходимо согласие стран, находящихся в состоянии спора (столкновения).

Мирные силы для проведения акций по сохранению международного мира и безопасности наиболее часто организуются как наблюдательные группы ООН и Международные вооруженные силы Организации Объединенных Наций.